

TALABALARNI TEXNIK IJODKORLIK FAOLIYATIGA TAYYORLASHNING PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Sharopov Mirjon Nurxonovich

Buxoro davlat universiteti tadqiqotchisi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.17189175>

Annotatsiya

Ushbu maqolada talabalarni texnik ijodkorlik faoliyatiga tayyorlash jarayonining pedagogik va psixologik xususiyatlari yoritilgan. Texnik ijodkorlik talabalar dunyoqarashini kengaytirish, mustaqil fikrlash, yangilik yaratish hamda amaliy masalalarni hal etish ko'nikmalarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Shu bilan birga, bu jarayon talabalardan yuqori darajadagi intellektual faollik, motivatsiya va ijodiy yondashuvni talab qiladi. Pedagogik nuqtayi nazardan, ta'lim jarayonini texnik ijodkorlik faoliyatiga yo'naltirishda innovatsion metodlar, o'qituvchi va talabalar o'rtasidagi samarali hamkorlik, muammoli vaziyatlar yaratish muhim sanaladi. Psixologik jihatdan esa, talabalarni texnik ijodkorlikka tayyorlashda motivatsiyani shakllantirish, ijodiy fikrlashni qo'llab-quvvatlash va stress holatlarini boshqarish alohida ahamiyat kasb etadi.

Kalit so'zlar

texnik ijodkorlik, pedagogik-psixologik xususiyatlar, motivatsiya, ijodiy fikrlash, innovatsion metodlar, intellektual faollik, ta'lim jarayoni, ijodkorlik kompetensiyasi.

Raqobatbardosh jamiyatda texnik sohalar bo'yicha ijodiy fikrlaydigan, innovatsion qarorlar chiqarishga qodir yosh mutaxassislarni tayyorlash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Ayniqsa, texnik ijodkorlik faoliyatiga yo'naltirilgan ta'lim jarayoni pedagogik va psixologik yondashuvlarni birgalikda talab qiladi. Talabalarni nafaqat texnik bilimlar bilan qurollantirish, balki ularning shaxsiy psixologik jihatlari, qiziqishlarini, ijodiy salohiyatini hisobga olgan holda o'qitish samaradorligini ta'minlaydi.

Texnik ijodkorlikni rivojlantirish uchun an'anaviy ta'lim shakllaridan voz kechib, muammoli ta'lim, loyihaviy faoliyat, STEM yondashuvi asosida ta'lim berish talab etiladi.

Pedagogik yondashuvlarga quyidagilar kiradi:

- Konstruktivistik yondashuv (o'quvchi o'zi bilim yaratadi);
- Kompetensiyaviy yondashuv (amalga yo'naltirilganlik);
- Faoliyatga asoslangan yondashuv (learning by doing).
- Amaliyotga yaqinlashtirilgan o'quv muhiti

Talabalar texnik ijodiy faoliyatni real muhitda (laboratoriyalar, simulyatorlar, dasturiy platformalar) bajarganida bilim yanada mustahkam bo'ladi.

- Individual yondashuvni amalga oshirish

Har bir talabada ijodiy salohiyat darajasi turlicha. Pedagog har bir talabani o'z qobiliyatlariga qarab yo'naltirishi, kamroq faol bo'lganlarni rag'batlantirishi, yuqori salohiyatli talabalarni ilg'or loyihalarga jalb etishi lozim.

Psixologik xususiyatlarga esa quyidagicha yondashish mumkin.

- Ijodiy tafakkurning shakllanishi

Ijodkorlik — bu tug'ma emas, balki rivojlantiriladigan sifat. Bu jarayonda quyidagi psixologik ko'nikmalarni shakllantirish muhim:

- Divergent fikrlash (turli yo'llar bilan yechim topish),

- Intuitsiya (oldindan sezish, taxmin qilish),
- Texnik tasavvur (tasviriy fikrlash, model yaratish qobiliyati),
- Motivatsiya (qiziqish, ishtiyoq, shaxsiy ehtiyoj).

Quyidagi omillar texnik ijodkorlikka ijobiy ta'sir ko'rsatadi:

- Erkinlik va xatolardan qo'rqmaslik muhiti;
- O'qituvchining qo'llab-quvvatlovchi yondashuvi;
- Ijobiy baholash va rag'bat.

Psixologik to'siqlar:

- Tanqiddan qo'rquv,
- Noto'g'ri yechim berishdan xavotir,
- Past o'z-o'zini baholash.

Shu bois o'qituvchi talabada ishonchni mustahkamlashi, xatolardan o'rganishga yo'naltirishi kerak.

Motivatsiya turlari bir necha guruhga bo'linadi.

- Ichki motivatsiya (qiziqish, o'zini namoyon qilish istagi);
- Tashqi motivatsiya (ball, tanlovda g'alaba, maqtov).

Ijodiy faoliyatda ichki motivatsiya ustuvor bo'lishi zarur, chunki bu holda talaba faoliyatdan zavq oladi.

Quyidagi psixologik-pedagogik bosqichlar asosida texnik ijodkorlikni shakllantirish samaralidir:

Bosqich	Tavsif
1. Diqqatni jalb qilish	Qiziqarli muammo, vazifa yoki savol orqali
2. Rag'batlantirish	Tanlov, mukofot, individual yutuqlarni e'tirof etish
3. Amaliy faoliyatga yo'naltirish	Mustaqil ishlash, konstruktorlik, prototiplash
4. Tahlil va refleksiya	O'z faoliyatini baholash, takomillashtirish
5. Natijani taqdim etish	Loyiha, maket, texnik echimni ommaga namoyish qilish

Bu jadvaldan kelib chiqib o'qituvchi quyidagi rollarni bajaradi.

- Texnik ijodkorlikni rivojlantirishda o'qituvchi:
- Trener sifatida – yo'l ko'rsatadi, yordam beradi;
- Mentor sifatida – qiziqish uyg'otadi, ruhlantiradi;
- Baholovchi emas, balki qo'llab-quvvatlovchi bo'lishi lozim.

O'qituvchi talabani ijodiy yondashuvga o'rgatishi, noto'g'ri yechimlar uchun jazolamasligi, balki xatoni tahlil qilishga undashi zarur.

Xulosa

Talabalarni texnik ijodkorlik faoliyatiga tayyorlash — pedagogik va psixologik jarayonlarning uyg'unlashgan holda olib borilishini talab etadi. Ta'lim jarayonida faqat texnik bilim berish emas, balki shaxsning ijodiy salohiyatini ochish, mustaqil fikrlashga, muammoni innovatsion hal etishga yo'naltirish asosiy maqsad bo'lishi lozim. Psixologik jihatdan qo'llab-quvvatlangan, individual yondashuvga asoslangan ta'lim texnik ijodkorlikni rivojlantirishning kalitidir.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Sharopov M. N. O., Sanakulov H. K. Directions for Developing Technical Thinking in Future Teachers //International Journal of Formal Education. – 2024. – Т. 3. – №. 7. – С. 59-67.
2. Шаропов М. Н. СИСТЕМА ПОДГОТОВКИ УЧАЩИХСЯ К ТЕХНИЧЕСКОЙ ТВОРЧЕСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В ИНФОРМАЦИОННОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ //Research Focus. – 2025. – Т. 4. – №. 3. – С. 119-124.
3. Шаропов М. Н. ВЛИЯНИЕ ГЕЙМИФИКАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ТЕХНИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ СТУДЕНТОВ //International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences. – 2025. – С. 296-302.
4. Ахмедова Х. Т., Шаропов Н. М. КРИТЕРИИ ЭФФЕКТИВНОСТИ И ПОКАЗАТЕЛИ УСПЕШНОСТИ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПЕДАГОГА //Вопросы педагогики. – 2020. – №. 1-2. – С. 22-24.